

De keuzetool

Wat is het?

De keuzetool is een instrument waarmee studenten en docenten inzicht krijgen in de verschillende doelgroepen waarmee, en de verschillende contexten waarin, je als pedagoog of docent pedagogiek kan werken. Het helpt de student bewust keuzes te maken ten aanzien van doelgroep en context. De begeleidende docenten en mentoren vanuit de verschillende leerlijnen geeft het inzicht in de verscheidene keuzes die de student maakt of kan maken. De keuzes zelf kunnen worden vastgelegd in de keuzetoolmatrix.

Waarom is het belangrijk?

Als pedagoog of docent pedagogiek word je opgeleid te werken met een brede doelgroep in verschillende contexten. Je wordt opgeleid om te werken in een superdiverse samenleving waarin je moet kunnen omgaan met diversiteit en inclusie moet kunnen bevorderen¹. Om je *bewust* zoveel mogelijk ervaring te laten opdoen is de keuzetool ontwikkeld. Het biedt je de mogelijkheid sturing te geven aan -en inzicht te krijgen in- je eigen leerproces.²

De keuzetool dient:

1. als kader waarmee jij je *bewust kan worden van de keuzes* die er zijn ten aanzien van doelgroep, werkveld, opvoedmilieu en de rol die je als pedagoog inneemt;
2. je te helpen bij het *maken van keuzes* ten aanzien van doelgroep, werkveld en opvoedmilieu.

Praktisch gebruik

Stel dat je in de integrale lijn de opdracht hebt gekregen een spel te ontwerpen maar je weet nog niet voor welke doelgroep je dit wilt gaan doen. Door samen met jouw studiegenoten en docent of mentor de keuzetool te gebruiken kan je de verschillende mogelijkheden afwegen en een gerichte keuze voor een specifieke doelgroep maken. Je studiegenoten helpen hierbij door eigen ervaringen te delen en de mentor kan vanuit zijn/haar zicht op de opleiding en nog te verwachten opdrachten de consequenties van bepaalde keuzes met jou delen.

¹ Zie voor een uitleg van de begrippen diversiteit en inclusie de checklist Urban Education 2017 op de werkomgeving pedagogiek.

² De ambities die zijn geformuleerd in het kader van de curriculumvernieuwing proberen wij op verschillende manieren een plek te geven in de onderwijsontwikkeling. Een aantal van de ambities: het creëren van meer eigenaarschap, meer motivatie, het bieden van meer keuzemogelijkheden, ruimte voor talent en het borgen van de Urban Educationlijn geven wij vorm in de keuzetool.

De keuzetool kan je maken door de verschillende cirkels uit het bouwpakket los te knippen, ze in volgorde op elkaar te leggen en op de middenstip een splitpen te plaatsen. Vanuit de middelste cirkel maak je dan keuzes die je met elkaar verbindt: als je de juiste begrippen boven elkaar draait, worden ze verbonden door een lijn.

1. Met wie heb je te maken: gaat het om een kind of jongere in deze opdracht/situatie/casus?
2. Wat is de leeftijd van het kind of de jongere?
3. Gaat het in de opdracht/situatie/casus om een groep of een individu, ouders/professionals in relatie tot het kind of de jongere?
4. Welke identiteitsdimensies van het kind of de jongere kun je beschrijven?
5. Gaat het om de gewone/complexe opvoeding?
6. In welk opvoedmilieu speelt de opdracht/situatie/casus zich af?
7. In welk werkveld speelt de opdracht/situatie/casus zich af?
8. Wat is de functie/ rol van jou in relatie tot het kind of de jongere?

Je kan voor jezelf inzicht krijgen in de verschillende keuzes die je maakt/hebt gemaakt tijdens het studiejaar of de opleiding voor doelgroep en context in (beroeps)opdrachten, stages of werkstukken door je keuzes bij te houden in de keuzetoolmatrix. De keuzes die je hebt gemaakt zeggen wat over jouw persoonlijke en professionele ontwikkeling. De keuzetoolmatrix kan naast de keuzetool dan ook een hulpmiddel zijn bij het bespreken van de te maken of gemaakte keuzes ten aanzien van jouw persoonlijke en professionele ontwikkeling.

Voor wie is het, waar en wanneer te gebruiken?

De keuzetool kan door de hele opleiding heen van jaar 1 t/m 4 in de opleiding pedagogiek en de lerarenopleiding pedagogiek gebruikt worden. De keuzetool en de keuzetoolmatrix zijn voor studenten en voor docenten. Mentoren kunnen de keuzetool vanuit de regielijn gebruiken bij het begeleiden van studenten in hun studie en stage. De keuzetool helpt je keuzes in opleiding en stage te verantwoorden en te koppelen aan het landelijk opleidings -en competentieprofiel en de hbo standaard. Docenten betrokken bij de integrale lijn kunnen de keuzetool gebruiken in de begeleiding van de beroepsopdrachten. In min of meerdere mate krijg je de mogelijkheid in deze beroepsopdrachten eigen keuzes te maken voor doelgroep en context. De keuzetool biedt dan houvast. Met welke context heb je te maken in de beroepsopdracht, met welke doelgroep? Welke kaders zijn er en welke keuzes kunnen worden gemaakt?

Hoe nog meer te gebruiken?

Bij oriëntatie op stages, beroepsopdrachten, uit te voeren onderzoek en scriptie-onderwerpen kan de keuzetool gebruikt worden. Soms zal je in een gegeven situatie met een gegeven doelgroep terecht komen. De keuzetool helpt dan bij het definiëren van doelgroep en context. Soms zal je bewust een keuze moeten maken voor een doelgroep of een context. Om zicht te krijgen op het hele palet aan mogelijkheden biedt de keuzetool dan houvast.

Docenten kunnen de keuzetool gebruiken in verschillende leerlijnen en studiedelen. Omdat de keuzetool deels uit de diversiteitscirkel bestaat, leent de tool zich goed voor gebruik in studiedelen waarin het expliciet gaat over diversiteit en inclusie. Dan kan de keuzetool niet alleen van pas komen in de integrale lijn en de regielijn maar ook in de kennislijn en de vaardighedenlijn. De keuzetool kan behulpzaam zijn bij het inkaderen van allerlei thema's, theorieën en casuïstiek. Wanneer de keuzetool structureel in beeld wordt gebracht en wordt gebruikt, worden studenten en docenten in staat gesteld vanuit eenzelfde kader te werken.

Diversiteit en de diversiteitscirkel

Diversiteit is overal aanwezig en als mens, pedagoog of leraar pedagogiek maak je continue deel uit van divers samengestelde groepen. Ieder mens heeft een combinatie van zichtbare en niet zichtbare kenmerken, die hem of haar tot een uniek persoon maken. Deze kenmerken kunnen ook bepalend zijn voor de groepen waarmee hij of zij zich identificeert of geïdentificeerd wordt.

De diversiteitscirkel is een onderdeel van de keuzetool (derde ring van binnen 3). De diversiteitscirkel³ vindt haar oorsprong in het intersectionele denken. Het intersectionele denken is een theorie waarmee maatschappelijke posities en maatschappelijke uitsluitingmechanismen worden beschreven. Het gaat ervan uit dat de identiteit uit verschillende dimensies bestaat die allemaal op elkaar in werken. Het dient ten eerste als hulpmiddel bij het in kaart brengen van de identiteit van een individu maar kan ook helpen bij het zicht krijgen op de identiteit van een groep. Het bestaat uit 8 dimensies: sekse en gender, religie en levensbeschouwing, etniciteit en nationaliteit, seksuele oriëntatie, levensfase en generatie, talent en handicap, klasse en professionele socialisatie. Al deze identiteitsdimensies hebben invloed op je leven: op je zelfgevoel, op de keuzes die je maakt in werk en op de maatschappelijke positie die je inneemt.

³ Zie voor een uitleg van de diversiteitscirkel en het intersectionele denken het boek *Retourtje Inzicht*. Loeffen, T. en Tigchelaar, H. (2009). *Retourtje Inzicht*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.

Hieronder wordt weergegeven uit welke dimensies de diversiteitscirkel bestaat. Daarbij worden vragen gesteld die je op weg kunnen helpen bij het nader definiëren van de dimensies zelf. Deze vragen zijn ten eerste gericht op jezelf. Het invullen van je eigen diversiteitscirkel strekt tot de aanbeveling. Uiteraard kunnen de vragen ook houvast bieden bij het invullen van de diversiteitscirkel voor een ander.

- Sekse en gender: wat heb jij geleerd over hoe vrouwen/mannen zich horen te gedragen? In hoeverre typeer je jezelf als man of vrouw? Welke invloed heeft je religie, klasse en etniciteit op je rol als man/vrouw?
- Religie en levensbeschouwing: Wat voor levensvisie of religie heb je van huis uit mee gekregen? Hoe belangrijk is dit voor jou? Heeft het je gevormd? Wat is goed of slecht? Hoe zie je jouw verantwoordelijkheid?
- Etniciteit en nationaliteit: waar ben jij en/ of zijn je ouders geboren? Waar voel je je thuis? Welke tradities zijn belangrijk voor jou? Wat voor taal/dialect spreek je thuis?
- Seksuele oriëntatie: hetero- of homoseksueel? Of biseksueel? Transseksueel? Aseksueel? Hoe open kun je zijn over wie je bent en hoe je je voelt? Kruist je seksualiteit met één van je andere aspecten?
- Levensfase en generatie: hoe oud ben je? Hoe wordt je generatie getypeerd? Wat betekent je generatie voor jou? Hoe verhoud je je tot andere generaties?
- Talent en handicap: Wat zie jij als je handicap of beperking? Wat zie jij als jouw talenten? Kan je je talenten inzetten in het beroep van pedagoog?
- Klasse en professionele socialisatie: in welke sociale klasse ben je geboren? Welke waarden en normen zijn voor jou voortgekomen uit je klasse en sociale economische positie? Wat voor opleiding heb je gevolgd? Wat voor opleiding hebben je ouders gevolgd? Word je geholpen door je maatschappelijke achtergrond?

Als je de verschillende dimensies van de diversiteitscirkel hebt ingevuld, kun je kijken naar de verbanden tussen de dimensies die samen jouw identiteit uitmaken. Onderstaande vragen kunnen daarbij helpen.

- Wie ben ik?
- Wie of wat bepaalt wie ik ben?
- Bij wie hoor ik, bij wie/wat voel ik me eigenlijk thuis?
- Ben ik de afgelopen jaren veranderd? Hoe komt het dat ik veranderd ben?

- Welke gebeurtenissen hebben hieraan bijgedragen?
- Hoe kan ik en wil ik betekenis aan mijn identiteit geven?
- Hoe zien anderen mij? Hoe wil ik dat anderen mij zien? Kan ik hier invloed op uitoefenen?
- Hoe hebben de verschillende dimensies invloed gehad op mijn identiteit?
- Hebben de verschillende dimensies invloed op elkaar?
- Welke dimensie speelt nu een grote rol in mijn leven?
- Is er minimaal een vooroordeel verwerkt in jouw verslag?